

Historie pěší turistiky

Myšlenkový počátek pěší turistiky můžeme najít již v období renesance, například v dílech Françoise Rabelaise, Johna Locka či Jana Amose Komenského, kteří usilovali o zavádění tělesných cvičení v přírodě do škol a vyzdvihovali význam pobytu v přírodě pro přirozený vývoj člověka. Také v období romantismu vzrostl zájem o přírodu, a to nejen v literárním kontextu. Procházky divokou přírodou, odlehlými, tajemnými roklemi a pískovcovými labyrinty dávaly četné podněty pro rozvoj lidské fantazie a touhy po poznání, jedinečnost prožitku. Putování bylo zprvu převážně zálibou šlechticů, učenců a umělců, o čemž svědčí také fakt, že jedním z prvních slavných turistů v Čechách byl právě romantický básník Karel Hynek Mácha.

K rozvoji turistiky v 19. století napomohl i průmyslový rozvoj společnosti. Jedním z hlavních hybatelů právě se rozvíjející turistiky byla železnice, která umožnila přístup do vysokohorských oblastí či vzdálených míst, kde posléze začaly vznikat turistické ubytovny a hotely. K dalším impulzům patřil rozvoj kartografie, nárůst informačních prostředků a následný vznik organizací a hnutí, které organizovaly pěší výlety a další formy pobytu v přírodě.

V českém prostředí se turistika začala rozvíjet v první polovině 19. století organizovanými výlety uzavřených společností nebo jednotlivců. Významnou roli hrála v poslední fázi národního obrození zejména ve vzdělaných vrstvách. Například Josef Kajetán Tyl byl horlivým turistou pořádajícím výlety za památkami slavných dob naší minulosti, jako byly hory Říp, Blaník či Radhošť. První českou organizací propagující tělesný pohyb byl Sokol, jehož stanovy uváděly i konání výletů. Cílem Sokola bylo posílit tělesnou i duševní stránku svých členů pro případný střet s nepřitelem, tehdy dominující německojazyčnou populací. Miroslav Tyrš propagoval nácvik soustavného a vytrvalého pochodu a vyzdvihoval i kulturně-poznávací obsah společných výletů. Osobně také napomohl založení samostatné turistické organizace.

Oficiální historie české turistiky se začala psát 11. června 1888, kdy byl založen Klub českých turistů (KČT). Jeho předsedou byl zvolen známý cestovatel, milovník přírody a demokratický veřejný činitel Vojtěch Náprstek. Mezi hlavní aktivity klubu patřila výstavba turistických chat, rozhleden, úprava a značení turistických tras, tvorba turistických map a dalších zařízení pro veřejnost, jako byla např. Petřínská rozhledna. KČT organizoval pravidelné vycházky do okolí měst (zejména slavný byl pražský „kroužek šlapáků“) a pořádaly se i větší výlety do zahraničí (první akcí KČT byla výprava českých turistů na Světovou výstavu do Paříže roku 1889, poté se konaly hromadné výlety do Dalmácie, Černé hory, Tater či výlet několika členů na Island roku 1894). První výlety byly výhradně pěší, poměrně rychle se však rozšířila zimní turistika na lyžích, vodní turistika a v pozdějších letech vysokohorská turistika, krasová turistika, s rozvojem automobilismu pak mototuristika a další formy turistiky.

Zřetelné změny ve formě pěší turistiky nastaly po první světové válce – můžeme hovořit o první vlně bouřlivého rozvoje turistiky, cestování, i odvětví, jemuž dnes říkáme „turistický průmysl“. Do tehdejší „elegantní“ turistiky přibýly prvky života ve válce – pobyt na volném vzduchu, za primitivního ubytování, při tělesné aktivitě, s důrazem na soběstačnost a mnohé praktické činnosti. Turistika se stala častěji vyhledávanou aktivitou ve volném čase, rozšířila se skautská a tramská hnutí. V roce 1918 je KČT přejmenován na Klub československých turistů. Během druhé světové války byla činnost KČT silně omezena, práce na značení cest a objevování nových turisticky zajímavých míst ale neustala. KČT formálně zrušen nebyl. Stal se útočištěm členů rozpuštěného Sokola a Junáka. Zůstal jedním z mála

ohnisek národního života. Svou činnost plně obnovil po roce 1945, kdy můžeme mluvit o druhé vlně bouřlivého rozvoje turistiky. Brzy však byl zařazen pod státem kontrolovaný Československý svaz tělesné výchovy. V roce 1990 došlo k obnovení KČT a k jeho dalšímu pestrému vývoji v postkomunistickém státě, ke změnám ve vedení a bohaté činnosti. V dnešních dnech sdružuje okolo čtyřiceti tisíc členů.

Výlety, které jsou součástí tohoto projektu, jsou situovány do brněnského okolí, proto chceme přiblížit historii pěší turistiky v Brně. V roce 1894 byla v městě Brně založena první česká turistická organizace – odbor Klubu českých turistů. Až do roku 1902 byla jedinou českou turistickou organizací v Brně. I za doby, kdy v Brně byla převážná část obyvatel německá, se udržel odbor pěší turistiky, který sdružoval turistické členy a nadšence. Kromě objevování nových turistických tras v okolí Brna, jejich značení, tvorby podrobných map či organizace turistických výletů a jiných akcí, se brněnský odbor za finanční pomoci ústředí Klubu českých turistů pustil např. do stavby turistické chaty na Macošce. Chata zvaná „Útulna“ byla slavnostně odevzdána turistické veřejnosti 25. 8. 1895, avšak počátkem 20. století vyhořela. Vzhledem k tomu, že se tehdy Moravskému krasu říkalo také „Moravské Švýcarsko“, nově postavená Útulna vznikla ve stylu švýcarské chaty. Chata Macocha byla v roce 1996 zrekonstruována a modernizována.

Tímto projektem se snažíme navázat na tradiční turistické výlety do okolí města Brna.